

САВЧЕНКО Михайло

**ІВАН ЧИРКО – УКРАЇНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК-
ПЕРЕКЛАДАЧ КИТАЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ПЕДАГОГ**

Видатне місце в українському китаєзнавстві йому належить Івану Корнійовичу Чирку (1922-2003) – українському письменникові-перекладачеві китайської літератури, педагогові, одному з організаторів навчання китайської мови в закладах загальної середньої та вищої освіти в Україні.

На різних особистих життєвих етапах Китай, китайська мова відіграли визначальну роль у життєствердженні І. К. Чирка. Іван Корнійович народився 8 березня 1922 року в місті Носівці на Чернігівщині в багатодітній сім'ї (ще троє старших братів) [1, с. 60]. Після закінчення місцевої середньої школи №1 на відмінно юнак пройшов різні життєві дороги (від

кіномеханіка у Носівці до служби в Червоній армії на Далекому Сході в роки Другої світової війни: солдат- залізничник, артилерист, участь у боях під Ржевом, навчання на курсах військових перекладачів східних мов Далекосхідного фронту). Ще в шкільні роки місцевий учитель порадив юному Іванові вивчити китайську мову. У своїх спогадах І.К. Чирко відзначав особливості освітнього процесу на курсах у Владивостоці, пов'язані з навчанням китайської, японської, англійської мов [1, с. 61] до початку війни СРСР з Японією в серпні 1945 року. Він пройшов бойовий шлях у діючій армії, був перекладачем на допитах полонених японців у м. Цзіліні (Гірині) в Маньчжурії; нагороджений бойовими нагородами. Іван Корнійович повертається викладачем до школи військових перекладачів, де працює до 1951 року, одночасно навчаючись на історичному факультеті Вечірнього університету (1947-1949 роки) [1, с. 61]. У роки Корейської війни (1951-1953 роки) працює перекладачем при Головному командуванні військ СРСР на Далекому Сході. Одночасно, за його спогадами, перекладає з англійської мови військові документи збройних сил США. Після демобілізації у вересні 1953 року І.К. Чирко приїжджає до Києва. Працює цензором у Головному управлінні з охорони військових та державних таємниць у пресі при Раді Міністрів УРСР (Головліт УРСР).

З початком розвитку радянсько-китайської дружби у Київському державному університеті імені Т. Г. Шевченка було започатковано факультативне навчання китайської мови українських студентів та аспірантів на філологічному та історичному факультетах. Китайські студенти також навчалися у Київських вишах (до 1962 року). В архіві КНУ імені Тараса Шевченка зберігається особова справа китаєзнавця, де зазначений великий обсяг прочитаних лекцій (1954-1962 роки) [1, с. 62].

У цей період І.К. Чирко закладає підвалини українського китаєзнавства. У вересні 1956 року за ініціативою союзної та республіканської влади, наказом Міністерства освіти УРСР у Києві, у Святошино, було відкрито Київську школу-інтернат №1 з викладанням ряду предметів китайською мовою [3; 5]. Навчання китайської мови розпочалося в 1957 році під керівництвом І. К. Чирка – заступника директора з іноземних мов. Перші вчителі китайської мови – А. М. Бровченко (Соболь), М. І. Литвиненко з І. К. Чирком почали розробляти перші підручники для учнів школи-інтернату, яка була підпорядкована союзному Міністерству освіти (від заснування до проголошення незалежності України в 1991 році). «Кожному з нас, перших викладачів, довелося докласти старань, щоб створити підручники для початкової молодшої школи. На конкурсі у Москві ці розробки були визнані найзручнішим і їх було прийнято для викладання китайської мови в інших школах країни», – згадувала А. М. Бровченко (Соболь) [2, с. 80]. Спочатку було всього 40 учнів [1, с. 62].

Саме в цей час Іван Корнійович починає перекладати українською мовою твори китайської літератури. У видавництві «Молодь» виходить його перша книга дитячих оповідань «Діти нового Китаю» (1955 р.). Щороку з-під пера перекладача виходять книги китайських письменників Мао Дуня, Ся Яня, Чжу Бая, Лу Сіня, Гао Юйбао, роман «Підземна війна» Лі Ке, Лі Веїханя (у співавторстві перекладачів). І.К. Чирко вважав книги власними дітьми [1, с. 62]. Ієрогліфічні тексти заповнили життя перекладача. У 1957 році стає членом Українського товариства дружби з Китаєм. З вересня 1963 року працює у видавництві «Молодь», потім – у видавництві «Ранок». З 1966 року І.К. Чирко – член Спілки письменників України. У видавництві «Дніпро» виходять переклади новел «Серп місяця» Лао Ше (1974 р.), роман Ба Цзіня «Сім'я» (1976 р.). У видавництві «Дніпро» було опубліковано переклад з японської мови «Жінки» Арасімо Такеї. Друкується у видавництві «Всесвіт» [5]. Китаєзнавець досліджує українсько-китайські літературні зв'язки [4, с. 115-124]. В Україні було видано понад 80 книжок китайських письменників, 30 – з яких переклав І. К. Чирко [4, с. 123].

Перекладач підтримував творчі зв'язки з видатним китайським перекладачем Ге Баоцюанем – автором перекладу «Кобзаря» Т. Г. Шевченка.

З вересня 1966 року викладає китайську мову курсантам Київського вищого загальновійськового училища імені М.В. Фрунзе (працює із перервами до 1982 р.). Дослідник, перекладач, педагог І. К. Чирко консультує молодих учених-філологів, науковців. У роки незалежності України в 1992 році повертається до КНУ імені Тараса Шевченка вже

науковим співробітником Інституту українознавства (до 2000 р.), підтримує творчі зв'язки з Київською гімназією східних мов № 1, де вже 65 років учні 1 – 11 класів опановують китайську мову (одну з 7 східних). Готує матеріали розділу до хрестоматії з літератури зарубіжного Сходу, перекладає твори Лу Сіня, Мао Дуня, Гу Хуа, готує Великий українсько-китайський та китайсько-український словник з китайським мовознавцем Чженом Шупу [1, с. 65], який був надрукований у КНР в 2008 році (вже після смерті перекладача 10 травня 2003 року). Китаєзнавець навчає молодих українських дипломатів.

Китайська мова, література, Китай були джерелом творчої енергії, життєвим кредо видатного письменника-перекладача, педагога І. К. Чирка.

Література

1.Коваль О. А. Іван Чирко – патріарх українського китаєзнавства. *Україна – Китай*. 2019/ №4 (18). С. 60–65.

2.Коваль О. А. Перша вчителька китайської мови в Україні. *Україна – Китай*. 2019. №1 (15). С. 78 –81.

3.Покиданов Г. О. Інтернатам вдячні тисячі. Київ : Фенікс,УАННП,2001.

4.Чирко І. К. Україно-китайські літературні зв'язки. *Україна – Китай: шляхи співробітництва*: матеріали конференції (Київ, серпень – вересень 1993 р.), Київ, 1994. С. 117–124.

5. Чирко І. К. Великий мур не на заваді. *Всесвіт*.1988. №6. С. 15–20.